

MONEDE DIN COLECȚIA IOAN DONOIU DESCOPERITE ÎN DOBROGEA (sec. X – XIII)

GH. MĂNUCU - ADAMEȘTEANU, I. DONOIU, I. POLL, S. APOSTOLESCU

Din colecția dr. Ion Donoiu din București, ce se impune prin numărul mare de monede¹ dar și prin raritatea unora dintre ele² ne propunem să prezentăm un număr de 94 de piese: seria acestora o deschide un follis anonim clasa A1, atribuit împăratului Ioan Tzimiskes (969-976) și se termină cu o piesă de la țarul bulgar Constantin Asan (1257-1277).

Monedele provin din centre de pe limes-ul dunărean, fără a se putea stabili cu exactitate locul de descoperire a fiecăreia; excepție fac câteva monede găsite la Isaccea și un lot de la Constanța (din fosta colecție Dimian)³.

De la început trebuie precizat că aceste exemplare nu sunt reprezentative pentru circulația monetară din Dobrogea din secolul al XI-lea și ele ilustrează doar opțiunea colecționarului pentru anumite reprezentări iconografice; așa se explică numărul mare de piese din clasa A în contrast cu numărul foarte mic de emisiuni de la împărații Mihail IV Paflagonianul (1034-1041) – în timpul acestuia raportul monedă/an de domnie este cel mai ridicat din secolul al XI-lea⁴ și Constantin IX Monomahul (1042-1055) sau absența de folles anonimi și semnați de la împăratul Constantin X Dukas (1059-1067).

O mențiune aparte trebuie făcută pentru piesele din fosta colecție Dimian care completează informațiile, destul de sărace, despre așezarea bizantină ce s-a dezvoltat în secolele X-XI pe teritoriul actual al orașului Constanța⁵.

Din monedele găsite aici ne reține atenția un exemplar, foarte bine păstrat, din clasa A 2-3 care reprezintă o variantă necunoscută până în prezent: mărcile din nimb și de pe revers sunt ca la varianta 41 dar în Evanghelie apar două puncte (:). Orientându-ne după lucrarea lui Vujadin Ivanisevic, **Interpretation and dating of the**

1 Gh. Poenaru Bordea, I. Donoiu, B S N R, 75-76, 1981-1982, p. 237-252; E. Nicolae, I. Donoiu, BSNR, 80-85, 1986-1991, p. 299.

2 Gh. Mănucu Adameșteanu, I. Donoiu, S. Apostolescu și Ingrid Poll, B S N R, 86-87, 1992-1993, p. 135-138.

3 I. Dimian, S C N, III, 1960, p. 197-222: în text autorul menționează doar în unele cazuri că monedele sunt descoperite la Constanța, dar în rezumat precizează că toate piesele au fost găsite la Constanța.

4 Gh. Mănucu Adameșteanu, Peuce, 10, 1991, 1, p. 504-505.

5 Pentru descoperirile arheologice și numismatice din secolele X-XI de la Constanța, vezi Gh. Mănucu Adameșteanu, Pontica, 24, 1991, p. 299-328.

folles of Basile II and Constantine, VIII– The class A2. Recueil des travaux de Institut d'études byzantines, XXVII-XXVII, 1989, p. 36, care centralizează ultimele descoperiri de variante noi, am continuat numerotarea existentă la varianta 41 și am plasat noua combinație la 41 b.

În continuare vom prezenta un lot stamena (aliaj de argint și cupru) și tetartera (cupru) ce reprezintă nominaluri noi ce au fost puse în circulație cu ocazia reformei împăratului Alexios I Comnenul din anul 1092. Pieseile reprezintă emisiuni de la toți împărații ce s-au succedat la Constantinopol, de la Alexios I Comnenul (1081 -1118)⁶ până la Alexios III Angelos (1195-1203).

După cum s-a observat deja⁷, situație ce se vede confirmată și de componenta lotului adus în discuție, primele monede *aspron trachy de billon* emise de Alexios I Comnenul după reforma din 1092, ajung foarte rar de la Dunărea de Jos: atelierul de la Constantinopol este prezent doar prin câteva exemplare din emisiunea I-a, cea de-a doua este absentă și numai emisiunea a treia și, mai ales, cea de-a patra, sunt bine și foarte bine reprezentate.

O paralelă cu moneda mărunță de cupru, ne oferă o situație oarecum surprinzătoare pentru circulația monetară din partea a doua a domniei lui Alexios I. Comneul: foarte rapid pătrund primele două emisiuni de tetartera bătute în atelierul de la Thessalonic, apoi cele de la Constantinopol, reușind sub raport numeric să ajungă aproape la paritate cu descoperirile de stamena⁸.

În timpul următorilor împărați din dinastia Comnenilor, Ioan II (1118-1143) și Manuel I (1143-1180), se observă o schimbare netă a raportului dintre cele două nominaluri, tetartera ajungând să reprezinte doar câteva procente din totalul descoperirilor.

În acest context devin foarte importante descoperirile de tetartera din a doua jumătate a secolului al XII-lea, cum sunt cele câteva piese de la Manuel I Comnenul și mai ales de la Isaac II Angelos (1185-1195), care constituie apariții rare în cadrul circulației monetare din această perioadă⁹.

Cercetarea numismatică a fost completată prin unele investigații efectuate la Institutul de Fizică și inginerie nucleară: prin analiza de fluorescență de raze x (FRX) s-a pus în evidență deprecierea stamenonului, al cărui conținut în argint va cunoaște o curbă descendentă pe parcursul secolului al XII-lea ce se va manifesta cu pregnanță spre sfârșitul acestui interval cronologic: procentul de argint la emisiunile lui Ioan II Comnenul este de cca. 80%, pentru ca în timpul lui Alexios III Anghelos să reprezinte numai 2% din aliajul unui stamenon.

Din secolul al XIII-lea putem menționa un lot numeros de stamena devalorizate, majoritatea aparținând imitațiilor "latine" cu modul mic. Pentru lucrarea de față am selecționat doar câteva imitații cu modul mare, piese care, prin prisma unor descoperiri similare, par să provină de la Isaccea.

6 În colecția Donoiu de află și un stamenon foarte rar, bătut de officina de la Thessalonic; până în prezent nu cunoaștem, pe teritoriul Dobrogei, cu excepția piesei deja menționate, decât o singură monedă descoperită la Dinogeția Garvăn, cf. Gh. Mănuclu Adameșteanu, Rev. Ist., 6, 1995, 3-4, p. 366, nr. 260-261. Piesa cu nr. 262 este atribuită fie atelierului de la Thessalonic fie unui atelier dobrogean – Isaccea? cf. Gh. Manucu Adameșteanu, I. Donoiu, Ingrid Poll, B S N R, 88-89, sub tipar.

7 E. Oberländer Târnoveanu, Cerc. Num, 3, 1980, p. 54.

8 E. Oberländer Târnoveanu, Gh. Mănuclu Adameșteanu, Peuce, 9, 1984, p. 259; Gh. Mănuclu Adameșteanu, Pontica, 26, 193, p. 264.

9 E. Oberländer Târnoveanu, op. cit. p. 54-55.

Încheiem prezentarea acestui lot de monede din colecția Donoiu cu o emisiune de la țarul bulgar Constantin Asan (1257-1277): monedele bulgărești de acest tip sunt foarte rare în nordul Dobrogei¹⁰ și mai frecvente în sudul provinciei dintre Dunăre și Marea Neagră¹¹.

Catalog

Lucrări folosite pentru identificarea monedelor

1. Grierson, = Philip Grierson, *Catalogue of Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks and in the Whittemore Collection*, vol. III, Leo III to Nicephorus III, 717-1081, partea a 2-a Basil I to Nicephorus III, 867-1081, Dumbarton Oaks, 1973.
2. Morrisson, = Morrison C, *Catalogue des monnaies byzantines de la Biblioteque Nationale*, vol. II, De Philippicus a Alexis III (711-1204), Paris, 1970.
3. Metcalf, *Coinage* = D.M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, Ed. II London, 1979.
4. Ivanisevic = Vujadin Ivanisevic, *Interpretation and dating of the folles of Basil II and Constantine VIII. The Class A2*, in *Recueil des travaux de l'Institut d'Etudes byzantines*, XXVII-XXVIII, Boegrad, 1989, p.19-42.
5. Hendy, *Coinage* = M.f. Hendy, *Coinage and Money in Byzantine Empire 1081 - 1261*, Dumbarton Oaks Studies, 1969.

Ioan Tzimiskes (969-976)

(Clasa A1 (970-976))

Grierson p.648-649, clasa A1, anii 970-976 (?)

1. AE ↓ 10,64 g, 20 x 25 mm. Surfrapată pe Nichifor II-av. pe rv.
Constanța – provine din colecția Dimian, cf. I. Dimian, S.C.N., III 1960, fig.1, 1 a-b, p.199

Vasile II- Constatin VIII (976-1028)

Clasa A2-3

Varianta 4,5 (?)

Grierson, p.652, clasa A2, anii 976 (?) - 1030/5

Metcalf, p. 55-60, clasa A2, Grecia, centrală, anii 989-1019/20

Ivanisevic, p. 36-39, emisiunea I, anii 976-1001

2. AE ↓ 5,41, 27 mm.

Constanța – provine din colecția Dimian, cf. I. Dimian, op. cit., p. 205, planșa V/8.

Varianta 5

Grierson, p.645, 652, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35

Morrisson, p. 586-587, cl. A2, anii 976-1025

Metcalf, p. 55-60, cl. A2, Grecia centrală, anii 989 -1019/20

Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis I anii 976 - 1001

¹⁰ Idem, *Moneda Asăneștilor în contextul circulației monetare din zona gurilor Dunării*, în *Răscoala și statul Asăneștilor*, București, 1989, p.125, 147-148: descoperiri de la Isaccea.

¹¹ Oct. Iliescu, *Monede medievale și moderne descoperite la Păciul lui Soare în anii 1956-1974*, în Petre Diaconu, Silvia Baraschi, *Păciul lui Soare, II, Așezarea medievală*, București, 1977, p. 155, nr. 14-20, p. 161, nr.2: emisiuni diferite de la țarul bulgar Constantin Asan descoperite la Păciul lui Soare.

3. AE 12,34 g. 30.00 mm.
Constanța, provine din colecția Dimian.
4. AE 8,53 g 30.00 x 28.00 mm. Surfrapată pe Nichifor II.
Constanța, provine din colecția Dimian.

Varianta 9

- Grierson, p.654, cl. A2, anii 976 (?) - 1030 - 1035
Metcalf, p. 55 - 60, cl. A2, Grecia centrală, anii 989 - 1019/20
Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis. I. anii 976 - 1001
5. AE 9.89 g. 27.00 x 26.00 mm.
Constanța, provine din colecția Dimian.

Varianta 23

- Grierson, p. 658-659, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
Morrison, p. 586-587, 598, cl. A2, anii 976-1025
Metcalf, p. 55-60, cl. A2, Metropolitana, anii 989 - 1019/20
Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis. II, anii 1001-1010/15
6. AE 14.72 g. 32.00 x 33.00 mm
Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 24

- Grierson, p. 659, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
Morrison, p. 586-587, 596, 598, cl. A2, anii 976-1025
Metcalf, p. 55-60, cl. A3, post anii 1019/20
Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis III, anii 1010/15 - 1020/25
7. AE 12,01 g. 26.00 x 27.00 mm.
Constanța, provine din colecția Dimian
 8. AE 7.96 g. 27.00 mm
Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 35 ?

- Grierson, p.665, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
9. AE 11,51 g. 27.00 mm.
Constanța, provine din colecția Dimian.

Varianta 39

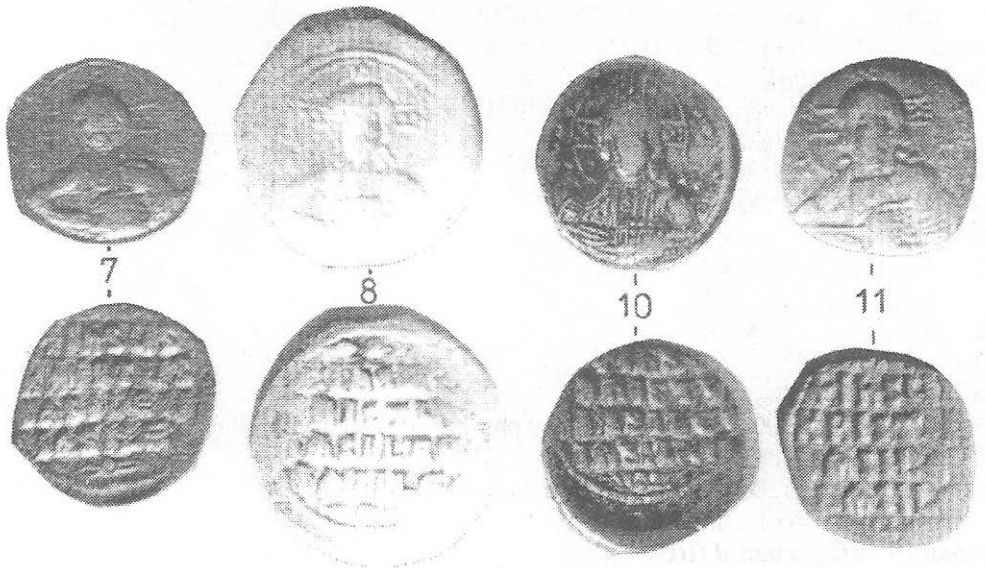
- Grierson, p.665 - 666, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
Morrison, p. 586 - 587, 596, 598, cl. A2, anii 976 - 1025
Metcalf, p. 55 - 60, cl. A3, post anii 1019/20
Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis. III, anii 1010/15 - 1020/25
10. AE 9.21 g. 27 x 28.00 mm
Constanța, provine din colecția Dimian.

Varianta 40

- Grierson, p.666 - 657, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
Morrison, p. 586 - 587, 596, 598, cl. A2, anii 976 - 1025
Metcalf, p. 55 - 60, cl. A3, post anii 1019/20
Ivanisevic, p. 36-39, cl. A2, emis III, anii 1010/15 - 1020/25
11. AE 9.17 g 26.00 mm.
Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 40 b

- Grierson, p. 668, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
Ivanisevic, p.36-39, cl. A2, emis III, anii 1010/15 - 1020/25
12. AE 8.66 g 27.00 mm
Constanța, provine din colecția Dimian

Plansa I.

Varianta 41

Grierson, p.668-669, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
 Morrisson, p. 586 - 587, 598, cl. A2, anii 976 - 1025
 Metcalf, p. 55 - 60, cl. A3, post anii 1919/20
 Ivanisevic, p. 36 - 39, cl. A2, emis IV, anii 1020/25 - 1028

13. AE 6.37 g. 27.00 mm. surfrapată ? - rv/rv.
 Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 41 b – varianta nouă

Ivanisevic, p. 36, cl. A2, var.41, 41 a, emis IV, anii 1020/25 - 1028

14. AE 7.01 g. 26.00 mm
 Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 42 a

Grierson, p.670, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
 Ivanisevic, p. 36, cl. A2, emis IV, anii 1020/25 - 1028

15. AE 7.45 g 26.00 x 28.00 mm.
 Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 45

Metcalf, p. 55 - 60, cl. A3, post anii 1019/20

16. AE 12.56 g. 28.00 mm.
 Constanța, provine din colecția Dimian

Varianta 47

Grierson, p.671-672, cl. A2, anii 976 (?) - 1030/35
 Morrisson, p. 586 - 587, cl. A2, anii 976 - 1025
 Metcalf, p. 55-60, cl. A3, post anii 1019/20
 Ivanisevic, p. 36, cl. A2, emis, IV, anii 1020/25 - 1028

17. AE 7,74 g 30.00 x 28.00 mm
 Constanța, provine din colecția Dimian

Roman III Argyros (1028 - 1034)**Clasa B (1028 - 1034)**

Morrisson, p. 586, 599, anii 1028 - 1034

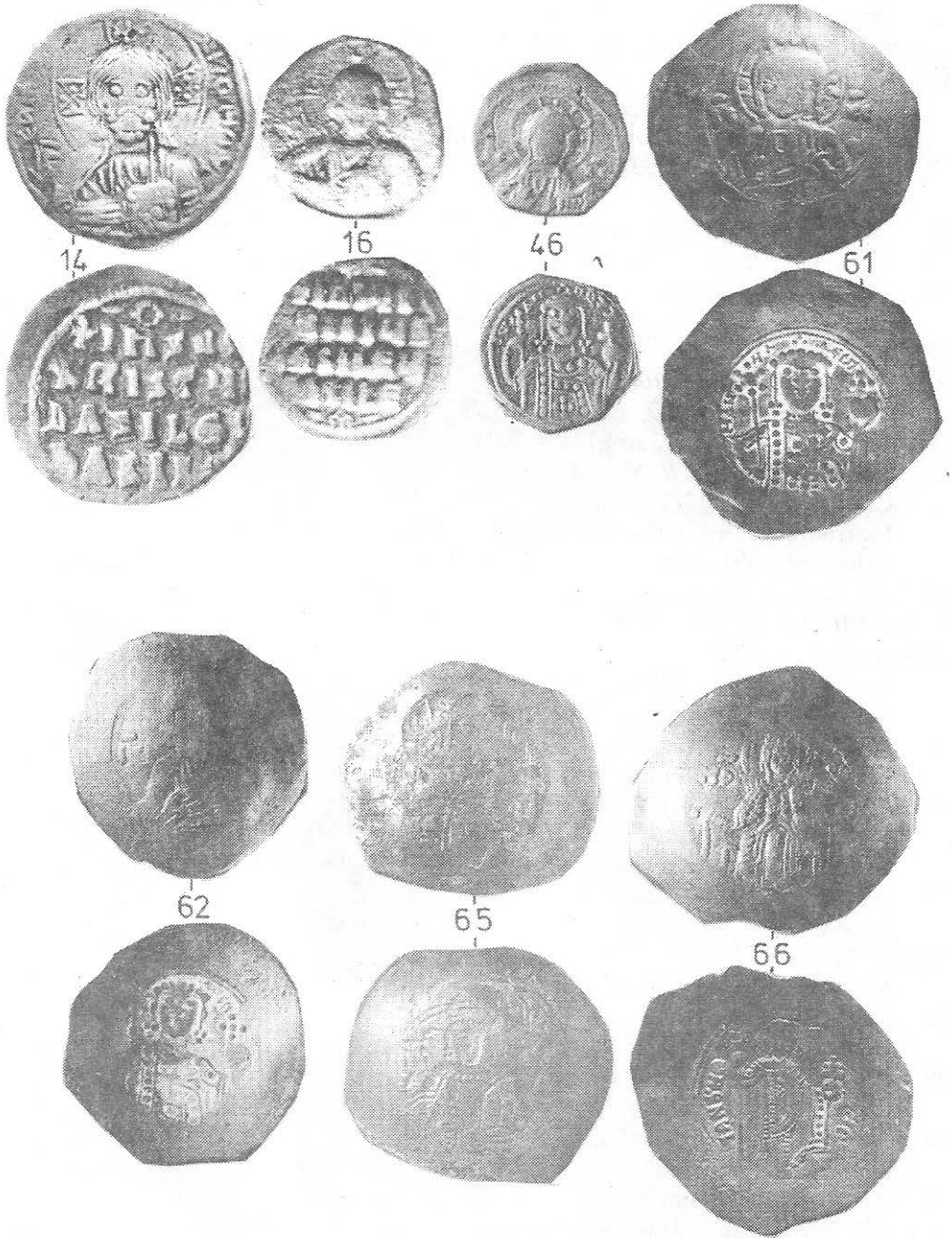
Grierson, p.676, anii 1030/35 - 1042 (?)

18. AE 13.33 g 28.00 mm
 19. AE 11.47 g 28.00 x 30.00 mm
 20. AE 10.97 g 27.00 x 30.00 mm
 21. AE 10.87 g 29.00 x 30.00 mm
 Isaccea
 22. AE 10.32 g 27.00 mm
 23. AE 10.02 g 28.00 x 33.00 mm
 24. AE 9.38 g 27.00 mm
 25. AE 7.87 g 27.00 x 29.00 mm. Surfrapată pe cl. A - var 47 (?): rv/rv.
 Constanța - col Dimian
 26. AE 7.04 g. 27. 00 x 28.00 mm. Surfrapată pe cl. A - rv/rv.
 Constanța - col. Dimian.

Mihail IV Paflagonianul (1034 - 1041)**Clasa C (1034 - 1041)**

Morrisson, p. 586,600, anii 1034 - 1041

Grierson, p.681 -684, anii 1042 (?) c. 1050

Plasa II.

27. AE 8.32 g. 27.00 mm IC XC
 28. AE 8,13 g. 24.00 x 29.00 mm IC XC
 Isaccea

Constantin IX Monomahul (1042 - 1055)**Clasa D (1042 - 1055)**

- Morrisson, p. 586, 601, anii 1055
 Grierson, p. 685 - 687, anii 1050 - c. 1060
 29. AE 10.21 g. 27.00 x 30.00 mm.
 Isaccea
 30. AE 9.67 g. 28.00 x 29.00 mm
 31. AE 7.45 g. 25.00 x 30.00 mm Surfrapată pe cl. C - rv/rv.
 32. AE 5.68 g. 23.00 mm.
 Isaccea
 33. AE 5.57 g. 25.00 x 27.00 mm. Turnată.

Roman I Diogene (1067 - 1071)

- Morrisson, p. 586, 652, anii 1067 - 1071
 Grierson, p. 796 - 797, anii 1067 - 1071
 34. AE 4.46 g. 24.00 x 26.00 mm

Clasa G (1067 - 1071)

- Morrisson, p. 586, 602 - 603, anii 1067 - 1071
 Grierson, p. 692 - 694, anii c. 1065 - c. 1070
 35. AE 7.29 g. 26.00 x 23.00 mm.

Mihail VII Dukas (1071 - 1078)**Clasa H (1071 - 1078)**

- Morrisson, p. 58, 603, anii 1071 - 1078
 Grierson, p. 694, anii c. 1070 - c. 1075
 36. AE 6.58 g. 26.00 mm
 Constanța - col. Dimian

Nichifor III Botaneiates (1078 - 1081)

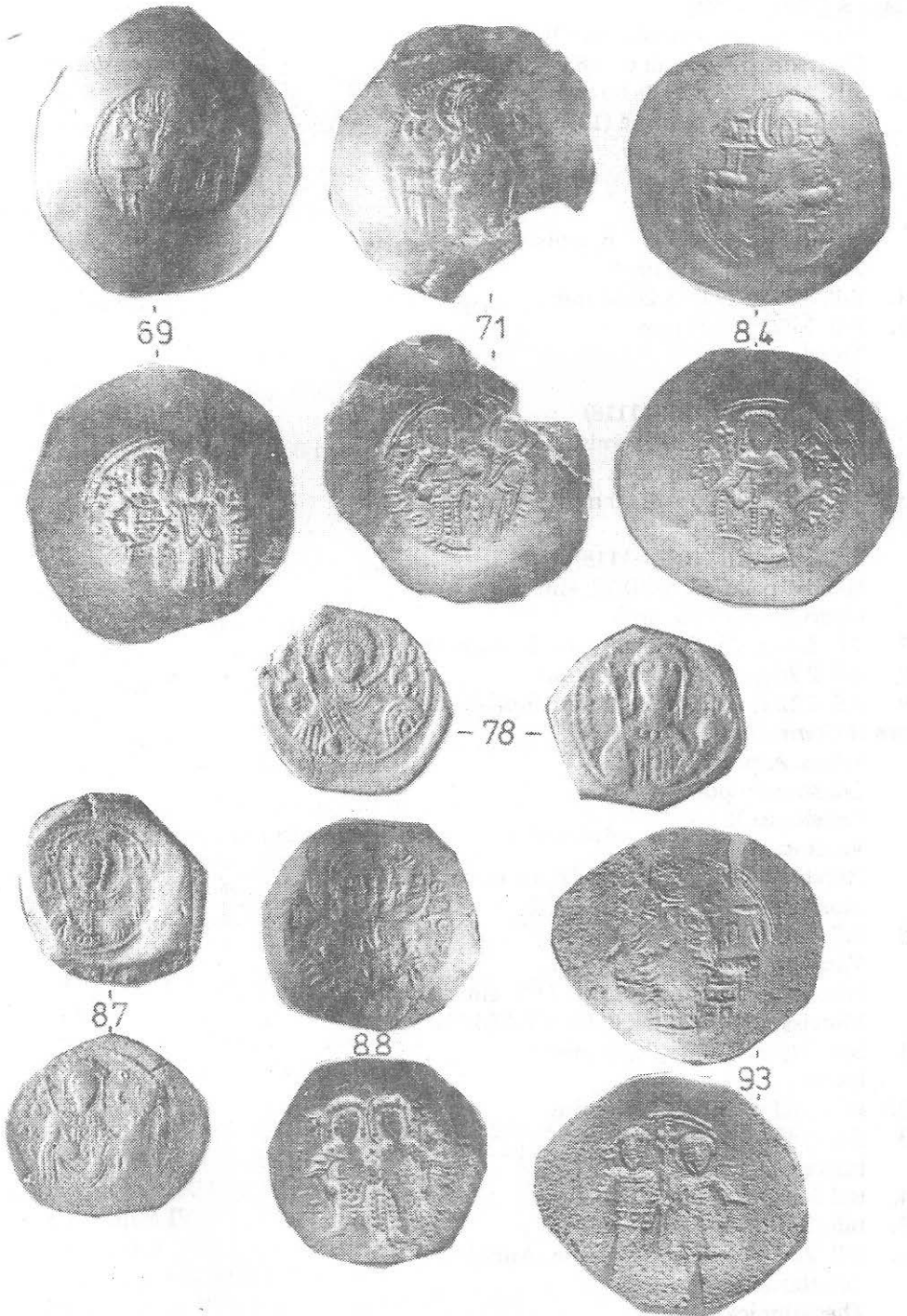
- Morrisson, p. 586, 604, anii 1078 - 1081
 Grierson, p. 831 - 832, anii 1078 - 1081
 37. AE 6.23 g. 24.50 x 27.00 mm
 Isaccea

Clasa I (1078 - 1081)

- Morrisson, p. 696 - 699, anii c. 1075 - c. 1080
 38. AE 5.29 g. 27.00 mm.
 Constanța - col. Dimian
 39. AE 5.24 g. 25.00 mm
 Constanța - col. Dimian
 40. AE 4.70 g. 25.00 x 27.00 mm.
 Constanța - col. Dimian
 41. AE 3.95 g. 26.00 mm
 42. AE 3,32 g. 27.00 x 28.00 mm. Turnată
 Isaccea

Alexios I Comnenul (1081 - 1118)

Emisiuni anterioare reformei (1081 - 1092)
 Constantinopol

Plansa III.

Clasa K (1081 – 1092)

Morrisson, p. 586, 605, anii 1081 - 1118

Grierson, p.702, anii c. 1085 - 1092

43. AE 4.67 g. 23.00 x 26.00 mm. Surfrapată ?

Emisiuni post reformă (1092 - 1118)

Billon. Aspron Trachy

Constantinopol.

Emisiunea IV.

Hendy, p. 86, pl. 7/5 - 6, emis. IV

Morrisson, p. 679, tip 4

44. Bill. 3.89 g. 27.00 x 26.00 mm

45. Bill. 3,69 g 25.00 mm

Tetarteron

Thessalonica.

Emisiunea II (1092 - 1118)

Hendy, p. 88, pl.8/9, emis. II

Morrisson, p. 685, tip 2.

46. AE 2.37 g 21.00 x 18.00 mm

Isaccea

Emisiunea III (1092 - 1118)

Hendy, p. 88, pl. 8/10-12, emis III

Morrisson, p. 685, tip 3

47. AE 3.40 g. 23.00 x 21.00 mm. Surfrapată ?

48. AE 2.26 g. g 21.00 x 16.00 mm.

49. AE 2.12 g. 23.00 x 21.00 mm. Surfrapată ?

Ioan II Comnenul (1118 - 1143)

Billon. Aspron Tracy.

Constantinopol.

Emisiunea II.

Varianta A

Hendy, p. 105, pl. 10/9-10, emis II. var. A

Morrisson, p. 695, tip 2

50. Bill. 2.93 g. 31.00 x 27.00 mm

Varianta B

Hendy, p. 105, pl. 10/11, 11/1-2, emis. II, var.B

Morrisson, p. 695, tip. 2, 60/CP/(B)/04

51. Bill. 3.65 g. 27.00 x 26.00 mm.

Isaccea

52. Bill. 3.63 g. 29.00 x 30.00 mm.

53. Bill. 3.45 g 26.50 x 28.50 mm

Isaccea

54. Bill 3.40 g. 28.00 mm

55. Bill. 2.93 g. 28.00 mm. Ruptă.

56. Bill 2,73 g. 26.00 x 27.00 mm. Aurită

Tetarteron.

Thessalonica.

Hendy, p. 106, ol. 11/11-12

Morrisson, p. 698

57. AE 3.38 g. 19.00 mm.

1/2 Tetarteron.

Thessalonica.

Tip B

Hendy, p. 107, pl. 11/15-17, tip B

Morrisson, p. 699, tip 2

58. AE 2.93 g 16.00 mm.

Manuel I Comnenul (1143 - 1180)

Billon. Aspron Tracy.

Constantinopol

Emisiunea I.

Varianta A

Hendy, p. 116, pl. 14/10-11, emis I, var. A

59. Bill. 3.63 g. 27.00 x 25.00 mm.

Isaccea

60. Bill. 3.31 g 26.00 x 28.60 mm.

Isaccea

61. AE 2.72 g. 30.00 mm.

Varianta B

Hendy, p. 116, pl. 14/12-13, emis, I. var.B

Morrisson, p. 712

62. Bill. 2.71 g. 27.00 x 28.00 mm

63. Bill. 2.58 g 27.00 x 28.00 mm.

Emisiunea II

Varianta B

Hendy, p. 116-117, pl. 15/3-4, emis. II, var B

Morrisson, p. 712 - 713, tip 2, var.b

64. Bill. 3.58 g. 28.00 x 27.00 mm. Imitație ?

Varianta E – cu opt puncte de guler – variantă nouă.

65. AE 4.49 g. 27.00 x 24.00 mm

Emisiunea III

Faza 1.

Varianta A

Hendy, p. 117, pl. 15/5-6, emis.III, faza 1, var. A.

Morrisson, p. 713, tip 3, var.a

66. Bill. 3.53 g 32.00 x 30.00 mm.

67. Bill 2.37 g. 32.00 x 30.00 mm.

Varianta B

Hendy, p. 117, pl. 15/7-9, emis. II, faza 1, var. B.

Morrisson, p. 713, tip 3 b

68. Bill. 3.27 g. 32.00 x 27.00 mm

Emisiunea IV

Varianta B

Hendy, p. 118, pl. 16/7-9, var.B

Morrisson, p. 714, Var. 4/1-61/ CP/(B)/20.

69. Bill. 4.58 g. 28.00 x 30.00 mm.

70. Bill. 1,95 g. 28.00 x 29.00 mm. Ruptă.

Varianta C

Hendy, p. 119, pl. 16/10-13, var. C

Morrison, p. 714-715, Var. 4/4-61/CP(B)/37

71. Bill. 2.99 g. 26.00 mm.
72. Bill. 2.82 g. 28.00 x 29.00 mm.

Varianta D

Hendy, p. 119, pl. 16/14-15, 17/1-4, var. D

Morrison, p. 714-715, Var. 3.

73. Bill. 3.50 g. 28.00 mm.

Varianta ?

74. Bill. 3.65 g. 30.00 mm.
75. Bill. 3.38 g. 28.00 mm.

Emisiunea IV**"Clipped coins"**

Hendy, p. 179-181, 428, pl. 44/4

Morrison, p. 714-715, Var. 3

76. Bill. 2.24 g. 23.00 x 25.00 mm

Tetarteron.**Constantinopol.****Tip B**

Hendy, p. 119, pl. 17/7-8, tip B.

Morrison, p. 716, ti 2

77. AE 3.99 g. 20.00 mm.

Thessalonica.**Tip A**

Hendy, p. 120, pl. 17/13-14, tip A

Morrison, p.719, tip 1

78. AE 5.33 g. 22.00 x 21.00 mm

1/2 Tetarteron.**Atelier grecesc necunoscut ?****Tip A**

Hendy, p. 121, pl. 18/1-2, tip A

Morrison, p.721, tip 1

79. AE 2.50 g. 15.00 x 18.00 mm.

80. AE 1.80 g. 17.00 mm

Tip B

Hendy, p.121-122, pl. 18/3-4, tip B

Morrison, p. 721, tip 2

81. AE 2.03 g. 16.00 x 17.00 mm.

Andronic I Comnenul (1183 - 1185)**Billon. Aspron Tracy.****Constantinopol.****Varianta B**

Hendy, p. 133, pl. 18/15-16

Morrison, p. 729, tip 3 b

82. Bill. 3.81 g. 28.00 mm.

Isaac II Anghelos (1185-1195)

Billon. Aspron Trachy

Constantinopol

Varianta A

Hendy, p. 144, pl. 20/9-11

Morrisson, p. 743, tip a, 64/CP (B)/ 01

83. Bill. 4.90 g. 27.00 mm.

84. Bill. 3.94 g. 30.00 x 28.00 mm.

Varianta B

Hendy, p. 144, pl. 20/11-13

Morrisson, p. 745

85. Bill. 2,21 g. 26.00 x 22.00 mm

Tip B

"Clipped coins"

Hendy, p. 179-181, 428, pl. 44/10

Morrisson, p. 745

86. Bill. 1.54 g. 21.00 mm.

Tetareron.

Thessalonica.

Hendy, p. 145, pl.21/10-11

Morrisson, p. 748-749

87. AE 4.91 g. 20.00 x 22.00 mm

Alexios III Anghelos (1195 - 1203)

Constantinopol

Varianta II

"Clipped coins"

Hendy, p. 179-181, 428, pl. 44/14-15

88. AE 1.87 g. 23.00 x 22.00 mm.

Imperiul Latin de Constantinopol

Emitenți neprecizați (1204/5 - 1261)

Stamena devalorizată.

Constantinopol.

Imitații "latine" cu modul mare

Tipul N

Hendy, p. 194 - 195, pl. 26/14-15

89. Bill. 2.64 g. 25.00 x 27.00 mm.

Tipul P

Hendy, p. 195, pl. 27/3-4

90. Bill. 3.46 g. 22.00 x 23.00 mm

91. Bill. 2.28 g. 23.00 x 21.00 mm

Imitații "bulgare"

Tipul B

92. Bill. 2,51 g. 24.00 x 22.00 mm

Imperiul de la Niccea

Theodor I Lascaris (1208 - 1222)

Billon. Trachy.

Niceea

Emisiunea I**Modul mare**

Hendy, p.228, pl. 30/7-10

93. Bill. 3.14 g. 30.00 x 25.00 mm

Țaratul Bulgar**Constantin Asan (1257 - 1277)****Tip. II. Țar pe tron (cca. 1262)**

Docev, Numismatica, 1982, nr.2, p. 3-17

94. Bill. 2.93 g. 26.00 x 27.00 mm.

CONCENTRAȚII STAMENA
ELEMENTE MAJORE

Număr	Cu%	Ag%	Sn%
44 Alexios I	92.85	7.15	
45 Alexios I	93.78	6.22	
50 Ioan II	90.37	9.63	
52 Ioan II	95.94	4.06	
54 Ioan II	95.37	4.62	
61 Manuel I	95.91	4.49	
62 Manuel I	96.10	3.90	
63 Manuel I	93.86	6.14	
65 Manuel I	94.24	5.76	
66 Manuel I	96.38	3.62	
67 Manuel I	96.83	3.17	
68 Manuel I	96.28	3.72	
69 Manuel I	96.68	3.32	
70 Manuel I	95.03	4.97	
71 Manuel I	97.43	1.57	1.00
72 Manuel I	99.01	0.99	
73 Manuel I	96.03	3.97	
74 Manuel I	96.22	3.77	
75 Manuel I	97.19	2.81	
76 Manuel I	94.00	6.00	
82 Andronic I	96.03	3.97	
83 Isaac II	97.86	2.14	
84 Isaac II	97.89	2.11	
85 Isaac II	98.06	1.94	
86 Isaac II	98.69	1.31	
88 Alexios III	98.20	1.14	

CONCENTRAȚII TETARTERA
 ELEMETE MAJORE

Număr	Cu%	Ag%	Sn%
47 Alexios I	99.93	0.07	
48 Alexios I	99.62	0.38	
57 Ioan II	99.87	0.13	
58 Ioan II	99.93	0.07	
77 Manuel I	98.03	1.97	
78 Manuel I	99.66	0.34	
79 Manuel I	99.92	0.08	
80 Manuel I	99.94	0.06	
81 Manuel I	99.94	0.06	
87 Isaac II	99.83	0.17	

 DES MONNAIES DE LA COLLECTION IOAN DONOIU
 DÉCOUVERTES EN DOBROUDJA

Résumé

Les auteurs présentent une collection de 94 monnaies qui proviennent de limes danubien, les unes de Isaccea et un lot de Constantza.

La recherche numismatique est complétée par des investigations effectuées à l'Institut de physique nucléaire par l'analyse de fluorescence de rayons X.

On a souligné la dépréciation en staménon de 8% de l'argent du temps de Ioan II Comnen à 2% pendant l'empereur Alexios III Angelos.